

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

ALATAŞ VE KALKAN - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 57642 / 00)

Kararın Özet Çevirisi

STRAZBURG

11 Ekim 2005

İşbu karar Sözleşmenin 44 § 2. maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup şekli bazı düzeltmelere tabi olabilir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan ve (57642 /00) başvuru no'lu davanın nedeni bu ülke vatandaşları Abdullah Alataş ve İsmail Kalkan'ın (Başvuranlar) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 19 Nisan 2000 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Temel İnsan Haklarını güvence altına alan 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurdur. Başvuranlar, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde Ankara Barosu avukatlarından Tekin Akıllıoğlu ve Adil Aktay tarafından temsil edilmektedirler.

OLAYLAR

Karayolları Genel Müdürlüğü (KGM) 1993 tarihinde başvuranlara ait İskenderun'da bulunan araziye çevre yolu yapımı dolayısıyla istimlak etmiştir.

Belirlenen kamulaştırma bedeli 17 Temmuz 1996 tarihinde başvuranlara ödenmiştir. Başvuranlar ödenen miktarın yetersiz olduğu gerekçesiyle ek bedel istemiyle İskenderun Asliye Hukuk Mahkemesi'ne başvurmuşlardır.

Asliye Hukuk Mahkemesi 29 Aralık 1997 tarihli bir kararla, KGM'nin kamulaştırma tarihi olan 17 Temmuz 1996 tarihinden itibaren hesaplanacak yıllık % 30'luk yasal faiz oranıyla birlikte başvuranlara toplam 5.954.751.000 TL. ek bedel ödenmesini kararlaştırmıştır.

Yargıtay, İlk derece mahkemesinin kararını 29 Haziran 1998 tarihinde onamıştır.

Yasal faiz oranıyla birlikte ek bedel başvuranlara 11 Kasım 1999 tarihinde ödenmiş, bu miktar 14.344.980.000 TL.'ye yükselmiştir.

HUKUKA DAİR

I. EK 1 NO'LU PROTOKOL'ÜN 1. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLMESİNE DAİR

Başvuranlar, Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedirler.

A. Tarafların görüşleri

Hükümet ilk olarak AİHM'den altı ay kuralına uyulmadığı gerekçesiyle AİHS'nin 35. maddesine uygun olarak başvuruyu reddetmesi talebinde bulunmaktadır. Bu sürenin başlangıcı *dies a quo* Yargıtay'ın kamulaştırıcı idarenin yaptığı başvuruyu reddederek Asliye Hukuk Mahkemesi'nin kararını nihai olarak onadığı 29 Haziran 1998 tarihidir. Oysa başvuranlar iç hukuktaki nihai kararın ardından altı aydan fazla bir süre sonra 19 Nisan 2000 tarihinde AİHM'ye başvuruda bulunmuştur.

Hükümet ayrıca, AİHS'nin 35. maddesi çerçevesinde başvuranların iç hukuk yollarını tam olarak tüketmediklerini ve Borçlar Kanunu'nun 105. maddesini kullanmadıklarını savunmaktadır.

Başvuranlar, Hükümetin ilk itirazına karşı çıkmışlar fakat ikincisi ile ilgili görüş bildirmeyerek itirazlarını iki aşamada yinelemişlerdir.

Başvuranlar öncelikli olarak, 1993 yılında belirlenen önceki kamulaştırma bedelinin kendilerine sözkonusu arazinin tam olarak Devlet adına temlik edildiği 1996 tarihinden sonra ödendiğini ileri sürmektedirler.

İkinci olarak, ek kamulaştırma bedelinin geç ödendiğini öne sürmektedirler.

Başvuranlar, ilk aşamadaki ödemeye ilişkin yasal faiz uygulanmaması ve ikinci aşamada ise Türkiye'deki yüksek enflasyon oranı karşısında ödenen ek bedelin yetersiz kalması nedeniyle bahse konu gecikmelerin giderilmediğini iddia etmektedirler.

B. AİHM'nin değerlendirmesi

1. Kabuledilebilirliğe ilişkin

Altı ay kuralı ile ilgili olarak AİHM, yapılan şikayetin esasını, ek kamulaştırma bedelinin İdare tarafından geç ödenmesinin ve bunun sonucu olarak başvuranların zarara uğramalarının oluşturduğunu hatırlatmaktadır.

Fakat, başvuranlar tarafından bu yönde yapılacak bir şikayet için AİHM'nin şu ana dek makul olarak kabul ettiği süre Yargıtay kararından itibaren üç aydır (Bkz. sözü edilen Akkuş kararı, s. 1311, § 35). Bu nedenle, şikayetin her halükârda, ihlali oluşturan eylemi sona erdiren ve iç hukuk mercilerinin verilmesine hükmettiği miktarın ödenmesinden itibaren altı ay içinde AİHS organlarına yapılması gerekirdi.

AİHM, altı ay süresinin başlangıcı olarak *dies a quo* İdare tarafından ödemenin yapıldığı 11 Kasım 1999 tarihini dikkate almaktadır. Başvuranlar 19 Nisan 2000 tarihinde Komisyon'a başvuruda bulunarak AİHS'nin 35. maddesinde öngörülen gerekliliği yerine getirmişlerdir.

İç hukuk yollarının tüketilmediği hususu ile ilgili olarak AİHM, benzer itirazın daha önce *Aka* (sözü edilen karar, s. 2678-2679, §§ 34-37) kararında reddedildiğini hatırlatmaktadır.

Mevcut başvuruda bu neticeyi değiştirecek hiçbir gerekçe yer almamaktadır.

O halde, Hükümetin yapmış olduğu itirazlar kabul görmemektedir.

Başvuranların şikayetlerinin ilk bölümü ile ilgili olarak AİHM, başvuranların taşınmazın kamulaştırılarak tapu siciline kaydedilmesi kararının ardından süren üç yıl boyunca orantısız zarara uğradıklarını ispat etme durumunda olmadıklarına itibar etmektedir. Bununla birlikte, bu tescil ile başvuranların reel hakları kısıtlansa da adı geçenler bu süreç boyunca taşınmazdan yararlanmayı sürdürmüşlerdir. Bu kısıtlamanın taşınmazın satışını engellediği ve gelir kaybına yol açtığı farz edilse dahi, başvuranların ulusal yetkililer nezdinde gelir kaybına uğradıklarını dile getirecekleri hiçbir adımı atmamaları doğrultusunda iç hukuk yolları tüketilmemiştir.

Bu gerekçeyle şikayetin bu kısmı kabuledilemez bulunmaktadır.

Ek bedelin geç ödenmesi nedeniyle gelir kaybına uğranıldığı iddiası ile ilgili olarak AİHM, mahkemenin bu yönlerdeki yerleşik içtihatları (Bkz. özellikle Akkuş kararı) ve sunulan unsurlar

ışığında, bu şikayetin esastan incelenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Şikayetin bu bölümünün kabuledilemez bulunması için hiçbir gerekçe tespit edilmemiştir.

B. Esas hakkında

AİHM, daha önceki kararlarda benzer şikayetlerin dile getirildiğini ve bunların Ek 1 no'lu Protokolün 1. maddesinin ihlali ile sonuçlandığını dile getirmektedir (Bkz. sözü edilen Akkuş kararı, s. 1317, §§ 30-31, ve Aka kararı, s. 2682, §§ 50-51).

AİHM, mevcut davada Hükümetin davanın seyrini farklı şekilde sonuçlandıracak hiçbir tespiti ve delili sunmadığını incelemektedir. Mahkeme, yerel merciler tarafından ek istimlak bedelinin geç ödenmesi hususunun mülkiyet sahibinin gelir kaybına neden olan idareye yükleneyeceği tespitini yapmaktadır. Bu gecikme sözkonusu sürecin etkinliğini daha da artırmıştır ki bu durumda AİHM, kamu yararının zarureti ve mülkiyet haklarının korunması arasındaki dengeyi bozacak şekilde başvuruların gereğinden fazla yük altında kaldığı görüşündedir.

Sonuç olarak Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS'NİN 6 § 1 MADDESİ'NİN İHLAL EDİLMESİ HAKKINDA

Başvuranlar, 1993 tarihinde tapu siciline kaydedilmesi ile başlayan ve Kasım 1999 tarihinde ek bedelin ödenmesi ile sona eren kamulaştırma sürecinin uzunluğundan şikayetçi olmakta ve AİHS'nin 6 § 1. maddesini ileri sürmektedirler.

Hükümet bu sürecin ek kamulaştırma bedeli istemiyle 8 Ağustos 1996 tarihinde açılan dava ile başladığını ve 29 Haziran 1998 tarihinde Yargıtay kararı ile sona erdiğini, bu sürenin makul olduğunu ifade etmektedir. Hükümet ayrıca bu gecikmenin ulusal mercilere yüklenemeyeceğinin altını çizmektedir.

AİHM, bu şikayetin 35. madde uyarınca kabuledilemez bulunması için hiçbir gerekçe olmamasına karşın, Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesi çerçevesinde alınan sonuç ışığında AİHS'nin 6 § 1. maddesi çerçevesinde ayrıca incelenmesini gerekli görmemektedir.

III. AİHS'NİN 41. MADDESİ'NİN UYGULANMASI

A. Maddi zarar ve masraf ve harcamalar

Başvuranlar 7.504 Amerikan Doları, yaklaşık 6.177 Euro'ya yükselen maddi zarara uğradıklarını ileri sürmektedirler.

Başvuranlar masraf ve harcamalara ilişkin görüş bildirmemişlerdir.

Buna karşın, rakam belirtmeksizin uğradıkları manevi zararın tazminini ve iç hukukta ve AİHM yetkili organları nezdinde yapmış oldukları yargı giderlerinin karşılanmasını talep etmişlerdir.

AİHM, *Akkus* kararında (sözü edilen, s. 1311, §§ 35-36 ve 39) belirlenen ilgili ekonomik hesaplama yöntemini dikkate alarak ve ilgili ekonomik veriler ışığında, başvurulara birlikte talep ettikleri miktara karşılık gelen 6.177 Euro'nun ödenmesini kararlaştırmıştır.

Manevi zararlar ilgili olarak AİHM, ihlal kararının tespitinin başlı başına bir adil tazmini oluşturduğu kanısındadır.

AİHM masraf ve harcamalarla ilgili olarak, AİHS'nin 41. maddesi uyarınca yalnızca gerçekliği ve gerekliliği ispat edilen makul orandaki miktarların ödendiğini hatırlatmaktadır (Bkz. Nikolova-Bulgaristan kararı no: 31195/96, § 79, AİHM 1999-II).

Başvuranların hiçbir rakam telaffuz etmemelerine karşın, Ulusal yargı önünde ve Strazburg'ta yapmış oldukları temsil giderlerinin bulunduğunu kabul etmek gerekir.

Bu nedenle, AİHM başvurulara tüm masraf ve harcamalar için 1.000 Euro ödenmesini kararlaştırmıştır.

C. Gecikme Faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına 3 puanlık bir artışın ekleneceğini belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. İlk belirlenen ek kamulaştırma bedelinin ödenmesindeki gecikme ile Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiği şikayetin *kabuledilemez olduğuna*;

2. Başvurunun kalan kısmının *kabuledilebilir olduğuna*;

3. Ek kamulaştırma bedelinin geç ödenmesi nedeniyle Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinin *ihlal edildiğine*;

4. AİHS'nin 6§1. maddesine yönelik şikayetin ayrıca incelenmesine *gerek olmadığına*;

5. Mevcut kararın manevi zarar için tek başına adil bir tazmini *oluşturduğuna*;

6. a) AİHS'nin 44 § 2. maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Y.T.L.'ye çevrilmek üzere Savunmacı Hükümetin başvurulara birlikte;

- i. maddi zarar için 6.177 (altı bin yüz yetmiş yedi) Euro;
- ii. masraf ve harcamalara ilişkin 1.000 (bin) Euro *ödemesine*;
- iii. belirtilen tüm tutarların her türlü vergiden *muaf tutulmasına*;

b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ve ödemenin yapılmasına kadar, Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli faizinin üç puan fazlasına eşit oranda basit faizin *uygulanmasına*;

7. Adil tazmine ilişkin diğ er taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŐTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğünün 77 §§ 2. ve 3. maddelerine uygun olarak 11 Ekim 2005 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.